

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ “TARİH” KAVRAMINA İLİŞKİN ALGILARININ MECAZLAR/ METAFORLAR YARDIMIYLA ANALİZİ*

Yasemin ER TUNA**

Fatma MAZMAN BUDAK***

Öz

Metafor kavramı araştırmacılar tarafından farklı şekillerde tanımlanır. Lakoff ve Johnson (2005;25) metaforu; bir düşünce malzemesi, insan kavrayışının bir şekli ve sadece bir söz figürü değil aynı zamanda bir düşünce figürü olarak tanımlamıştır. Metaforlar, bir kişinin bir kavramı ya da olguyu algıladığı biçimde, benzetmeler kullanarak ifade etmesidir. Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “tarih” kavramıyla ilgili kullandıkları metaforlar ortaya konmaya çalışılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliğine devam eden 100 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırma 2011-2012 akademik yılının bahar döneminde yapılmıştır. Bu çalışmada da sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, “tarih” kavramına ilişkin sahip oldukları algıları ortaya çıkarmak için, öğretmen adaylarına, “Tarih.... gibidir; çünkü ...” ifadesinin yazılı olduğu boş bir kağıt verilerek boşlukları doldurmaları istenmektedir. Çalışmanın verileri nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Bu araştırmanın amacı, Sosyal Bilgiler

* 2. Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumunda özet metin olarak basılmıştır.

**Öğr.Gör.GaziOsmanPaşa Üniversitesi, Eğitim Fak. yasemin.er@gop.edu.tr

*** Yard. Doç. Dr. GaziOsmanPaşa Üniversitesi, Eğitim Fak. fatma.budak@gop.edu.tr

öğretmen adaylarının “Tarih” kavramına ilişkin sahip oldukları algıları metaforlar aracılığıyla ortaya koymaktır. Bu genel amaç çerçevesinde, “sosyal bilgiler öğretmen adayları “Tarih” kavramına ilişkin sahip oldukları algıları hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadır?” sorusunun cevabı araştırılmıştır. Araştırma neticesinde, katılımcılar tarafından tarih kavramına ilişkin zengin metaforların oluşturulduğu tespit edilmiştir. Oluşturulan metaforlar ve metafor açıklamaları tarihin genel manada bilinen, anlamı ve görevine uyumlu olarak ortaya çıkmıştır. Öğrenciler toplam 62 farklı metafor oluşturmuşlardır. Oluşturulan bu metaforlar 11 kategori altında incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Eğitimi, Metafor, Tarih, Tarih Metaforu.

THE ANALYSIS OF SOCIAL STUDIES TEACHER CANDIDATES’ PERCEPTIONS TOWARDS “HISTORY” CONCEPT WITH THE HELP OF METAPHORS

Abstract

This research has been conducted to reveal the metaphors of social studies teacher candidates about “History” concept. Within 2011-2012 Academic Year, Spring Term, 100 social studies teacher candidates at University of Gaziosmanpaşa, Educational Faculty, Social Studies Education Department joined the study as the research group. The datum of the research conducted as the social studies teacher candidates’ completing the statement: “History is like ..., because ...”. Phenomenon Scientific Pattern used with Qualitative Research Method’s Content Analysis Technique to analyse and interpret the collected datum. The aim of this research is to reveal the perception of the social studies teacher candidates about History by using metaphors. Within the frame of this general aim, answers to the question: “By which metaphors are the perception of the social studies teacher candidates about History explained? investigated. As a result of the research, the rich metaphors created by the participants on the concept of history have been identified. Metaphors and metaphors created descriptions, revealed that students’ perspectives structure of history, on the meaning and mission. Students have created a total of 62 different metaphor. Created metaphors are investigated under the 11 themes.

Keywords: Social Studies, Metaphore, History, History Metaphore.

1. GİRİŞ

Genel manada bilim dalları fen ve sosyal bilimler olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Bu iki farklı bilim dalının içerikleri, amaçları ve metotları birbirinden farklıdır. Geçmişten gelen bir bakış açısı ile fen bilimleri, kimi zaman sosyal bilimlerden üstün görülmüş ve fen bilimlerinin dışında kalan diğer beşeri ilimleri reddetme yoluna bile gidilmiştir. Günümüz dünyası insan ve insan davranışlarına ilişkin ve insanın ürünü olan her şeye önem vermeye başladığından itibaren sosyal bilimlere gereken kıymet ve ehemmiyet gösterilmeye başlanmıştır. Bunun bir yansıması olarak okul dersleri arasına sosyal bilgiler derslerinin girdiği görülmüştür. Sosyal bilimler ve sosyal bilgilerin tanımı ve işlev, ne yönelik çok fazla tanımın yapıldığı bilinmektedir. Bunlar arasında sosyal bilgiler kavramına ilişkin Safran (1993:2); “sosyal bilimlerin değişimi ve sürekliliği inceliyor olması, bireyi toplumsallaştırma amacı güden, eğitimde sosyal bilimlerin etkin bir yer kazanmasına yol açmış ve eğitimin hem bir sosyal bilim dalı, hem de sosyal bilimlerin uygulama alanı durumuna gelmesi “*Sosyal Bilgiler*” kavramını meydana getirmiştir” der.

Sosyal Bilgiler, bütün çeşitliliğiyle yeryüzüne bağlı olayları tanıtan, bunların oluş sebeplerini açıklayan, vatandaşlık hak ve ödevlerinin, sorumluluklarının neler olduğunu belirten, kısaca insan ve onun sosyal ve fiziki çevresiyle geçmişte, günümüzde ve gelecekteki etkileşimini ortaya koyan bilgilerdir (Çakıroğlu,1987:449). Sosyal bilgiler disiplinler arası bir yaklaşıma sahip olduğu için diğer sosyal bilimleri bünyesinde barındırır. Tarih, coğrafya, felsefe, sosyoloji ve ekonomi gibi dalların birbirine uyumunu da ifade eder. Sosyal bilgiler içerisinde tarih, kapsadığı konular bakımından da sosyal bilgiler içerisinde son derece önemli bir yere sahiptir. Tarih, kolektif bellektir, insanların kendi toplumsal kimlik kavramlarını ve geleceğe ilişkin beklentilerini oluşturmalarını sağlayan deneyimlerin toplamıdır (Jenkins, 1997:30). Tarihte insana ait ne varsa hepsini bulmak mümkündür. Hatta tarih, sadece insana dair verileri barındırmaz, bilimin ve

doğanın da geçmişini bünyesinde barındırır. Bu bakımdan diğer bilim dallarına kıyasla sosyal bilgiler içerisinde tarih konuları daha ağırlıklıdır.

Ülkemiz sosyal bilgiler dersi programı incelendiğinde genel hedeflerden bazılarının şunlar olduğu görülmektedir: iyi vatandaş olmak, vatanını ve milletini seven, hukuka ve laik demokratik Türkiye Cumhuriyetine, Atatürk İlke ve İnkılaplarına bağlı, Türk kültürünü ve tarihini oluşturan oğe ve süreçleri kavrayarak, milli duygu ve bilinç oluşturulmasını hedefleyen bir misyon sosyal bilgiler dersine yüklenmiştir. Bu temel hedeflere ulaşılmasında tarihin bir araç olarak kullanılması elzemdir. Bu bakımdan sosyal bilgiler dersinde tarihin ciddi bir ağırlığı vardır. Bu bakımdan sosyal bilgiler oğretmen adaylarının tarihsel alan bilgisi bakımından da tatmin edici bir biçimde eğitim almaları ve kendilerini bu alanda da geliştirmeleri beklenmektedir.

Bu amaçla sosyal bilgiler oğretmenliği bölümlerinde tarih derslerinin yoğunluğu aşıkardır. Bu bölümün, birinci sınıftan son sınıfına gelinceye dek tarihin farklı alanlarına ilişkin dersler lisans programında yer almaktadır. Bu derslerden bazıları şu şekilde sıralanabilir: arkeoloji, eski ağ tarihi ve uygarlığı, İslam ncesi Türk tarihi, Türk eğitim tarihi, ortaçağ tarihi, Osmanlı tarihi ve Uygarlığı, Yeni ve Yakınçağ tarihi, Cumhuriyet tarihi. Bu ve bu gibi derslerin bu sosyal bilgiler oğretmenliği bölümde ağırlıklı olarak yer aldığı görülmektedir.

Bu bölümden mezun olan sosyal bilgiler oğretmenleri, göreve başladıklarında da sosyal bilgiler dersi içerisindeki tarih konuları ile i içedirler. Özellikle yedinci sınıfta tarih konuları sosyal bilgiler dersi içerisinde çok yoğun olarak verilmektedir, sekizinci sınıfa gelindiğinde ise başlı başına bir tarih dersi olan İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi işlenmektedir ve böylece sosyal bilgiler oğretmenlerinin tarih konuları için ciddi bir mesai harcadıkları göze çarpmaktadır. Tarihin böylesine bir ağırlığının sosyal bilgiler oğretmenleri ve oğretmen adayları üzerinde hissedilmesi, oğretmen adaylarının tarih ile ilgili algılarının metaforlar aracılığı ile ortaya konmak istenmesine neden olmuştur.

Çünkü öğretmen adaylarının tarihe nasıl baktığı, hangi anlamaları yüklediği son derece önemlidir. Öğretmen adaylarının tarihe ilişkin geliştirdikleri metaforlar aynı zamanda onların tarihin misyonu, yapısı ve işlevinden ne kadar haberdar olduklarını ve tarihin sosyal bilgiler dersi içindeki yeri ve önemini nasıl gördüklerinin belirlenmesi açısından da kıymet taşımaktadır.

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tarih kavramına yönelik algılarının metaforlar aracılığı ile belirlendiği bu araştırmada metaforun tanımı, işlevi ve metafor kullanımı ile ilgili yapılan araştırmalara aşağıda yer verilmiştir.

Yaşadığımız yüzyıl bilgi paylaşımının çok hızlı olduğu, günden güne bilgilerin ve buna bağlı olarak, kavramların kontrol edilemez biçimde arttığı bir dönemdir. Bilgi birikimindeki bu artış, belleğimizin yükünü de artırmakta, günlük hayatta kullandığımız kelimeler, kavramlar ve benzetmeler de yeni bilgilerden etkilenmektedir. Bu etkilenme kimi zaman yeni kavram öğrenmeleriyle karşımıza çıkarken kimi zaman da kavram kargaşasına yol açmaktadır. Bizler farkında olsak da olmasak da kavramları gündelik hayatımızda sıkça kullanırız. Hayatımızın içerisinde var olan kavramların bir kısmı somut bir kısmı da soyut anlamlar ifade eder. Özellikle açıklaması zor olan soyut kavramları tanımlarken, daha somut olan kavramlardan faydalanırız. Bu tarz açıklamalarda metaforlar bize yardımcı olur. Bilinmeyeni, bilinene benzeterek, onun özelliklerinden faydalanarak açıklamaya çalışma çabası, metafor kullanmak anlamına gelir.

Metafor’un, Türkçe karşılığı “mecaz” olarak ifade edilmektedir. Metaforların, benzetme, kinaye ve teşbih olarak kullanılagelmiş olması onun, edebi ve sanatsal bir fonksiyona sahip olduğunun düşünülmesine sebep olmuştur. Fakat metaforun daha çok zihinsel ve düşünsel anlayışımızı ifade eden ve gösteren bir araç olduğu kabul edilmektedir.

Metafor, anlatmak istediğimiz nesneyi veya olguyu, başka bir anlam alanına ait olan, kavramlar ağına bağlayarak, yeniden kavramlaştırmamızı, değişik yönlerden görmemizi ve daha önceden gözden kaçan bazı durumları aydınlatabilmemizi sağlar (Taylor, 1984). Shuell'in (1990) tanımına göre metafor, bir olgu hakkında düşünmek için *zihinsel bir çerçeve* sunmaktadır. Morgan ise (1998) metafor kullanımını, genel olarak dünyayı kavrayışımıza yardım eden bir düşünme ve görme biçimi olarak tanımlamıştır. Yob (2003) da, bireyin yüksek düzeyde soyut, karmaşık veya kuramsal bir olguyu anlamada ve açıklamada işe koşabileceği güçlü zihinsel araçlar olarak ifade etmiştir (Akt. Çelikten, 2006). İki nesne veya kavramı birbirine bağlayan dilsel bir araç olan metafor, bir yaşantı alanından diğerine bir geçiş veya karşılaştırma yapmak üzere iki değişik fikir veya kavramın bağlantılı olarak sembolik bir dil yapısı olduğu kabul edilmektedir. Metaforlar günlük konuşma dilinde isim, fiil veya niteleyiciler olarak karşımıza çıkmaktadırlar (Palmquist, 2001). Söz konusu tanımlardan en yaygın kullanılanı Lakoff ve Johnson (2005)'in "bir fenomeni/olguyu başka bir fenomene/olguya göre anlamak ve tecrübe etmektir" şeklindeki tanımıdır. Metaforlar, bireyin zihninin belli bir anlayış (kavrayış) biçiminden başka bir anlayış (kavrayış) biçimine hareket etmesini sağlayarak, o bireyin belli bir olguyu başka bir olgu olarak görmesine olanak tanırırlar (Saban, 2008).

Yukarıdaki tanımlardan anlaşılacağı üzere, bir A olgusunu veya kavramını B olgusuna benzeterek, mecaz bir dil kullanarak açıklamak metafor kullanmaktır. Metaforlar, açıklama ve tanımlama maksadıyla kullanılmakla birlikte, iki olgu arasındaki benzerliklerin vurgulanarak anlamın kuvvetlenmesi için de kullanılır. Metafor kullanımı bireysel farklılıklar ve kişilerin zihinsel yapıları arasındaki ayrımın ortaya konabildiği bir yaklaşım tarzıdır. Çünkü metafor kullanırken; benzetmeler, mecazlar yapılırken bireylerin dil becerileri, ayrıntıları görebilme ve bağlantısız gibi görünen olgular arasında bağlantı kurma meziyetleri ortaya çıkar. Kişilerin aynı kavramla ilgili farklı metaforlar kullanması bireysel farklılıkların bir ürünüdür. Bununla ilgili olarak, Arslan ve Bayrakçı (2006), bireylerin kendi dünyalarını anlamalarına ve yapılandırmalarına

yönelik güçlü bir zihinsel haritalama ve modelleme mekanizmasının metafor kullanımıyla ortaya konulabileceğini ifade etmişlerdir.

Metaforu bir zihinsel model olarak güçlü kılan şey onun iki benzeşmez olgu arasında bir ilişki kurulmasını sağlaması veya belli bir zihinsel şemanın başka bir zihinsel şema üzerine yansıtılmasına olanak vermesidir. Bu bağlamda metaforlar, bir bireyin zihninin belli bir anlayış (kavrayış) biçiminden başka bir anlayış (kavrayış) biçimine hareket etmesini sağlayarak, o bireyin belli bir olguyu başka bir olgu olarak görmesine olanak tanır (Saban, 2008). O'nun bu yönü, soyut olan kavramların somutlaştırılmasında sıkça başvurulan bir araç olmasına neden olmaktadır. Bugüne dek, her hangi bir kavrama ilişkin belli bir grubun algılarının belirlendiği araştırmalar incelendiğinde, metafor kullanımının bahsedilen özelliklere sahip olması ile, bireylerin zihinsel yapılarının ve dilsel becerilerinin ortaya konmasına yardımcı olduğu vurgulanmaktadır. Metafor aracılığı ile algıların ortaya konmasındaki amaç, algıların ne kadar zengin olduğu, algıları belirlerken hangi araçların nasıl kullanıldığı ve üzerine araştırma yapılan kavramların farklı yönlerinin belirlenmek istenmesidir.

Metafor kullanımı ile ilgili ülkemizde ve yurt dışında pek çok araştırma yapılmıştır. Özellikle son yıllarda yurt içinde metafor kullanımına yönelik çeşitli alanlarda araştırmalar yapılmıştır. Metaforlar, öğretmen eğitiminde, öğretim uygulamalarını yönlendirmede ve öğretmenlerin modern eğitim anlayışındaki yerlerini belirlemede bir araç konumundadır (Vadeboncoeur ve Torres, 2003). Özellikle son yıllarda ülkemizde metafor oluşturma ve metafor aracılığı ile kavram öğretimi üzerine yoğunlukla çalışıldığı tespit edilmiştir. Metafor kullanımına ilişkin eğitim alanında da pek çok farklı çalışmanın yapıldığı belirlenmiştir. Eğitim ile ilgili metaforlar üzerine yapılan çalışmalar geçmişten günümüze kadar şu şekilde sıralanmaktadır: Sınıf öğretmen adaylarının öğretmen kavramına yönelik metaforları üzerine (Saban: 2004), öğretmen adaylarının öğretmen kavramına yönelik metaforları üzerine (Saban ve diğerleri: 2006), kültür ve eğitim metaforları üzerine (Çelikten: 2006), program geliştirme kavramı üzerine

(Semerci: 2007), sınıf, sosyal bilgiler ve fen bilgisi öğretmen adaylarının coğrafya kavramına yönelik metaforları üzerine (Öztürk: 2007), okula ilişkin metaforlar üzerine (Saban: 2008), İlköğretim öğrencilerine yönelik sosyal bilgiler dersinde metafor oluşturma becerileri üzerine (Güven ve Güven: 2009), sınıf öğretmenlerinin coğrafya metaforu üzerine (Geçit ve Gencer 2011), okul yöneticilerinin teknoloji liderliğine ilişkin metaforları üzerine (Hacıhafızoğlu vd: 2011), ilköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik metaforları üzerine (Gömleksiz ve diğerleri: 2012) araştırmalar yapılmıştır.

Bu araştırmalarda, bireylerin bir olgu veya kavrama yönelik hangi metaforları, nasıl oluşturdukları, hangi benzetmelerden nasıl faydalandıkları, kavramların hangi yönlerini ifade ettikleri tespit edilmeye ve yorumlanmaya çalışılmıştır. Gerek ilköğretim ve ortaöğretim öğrencileri üzerinde gerekse de öğretmen adayları üzerinde metaforlar ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde, metafor aracılığı ile “Tarih” kavramına yönelik algıların ortaya çıkarılabilmesi için herhangi bir araştırmanın olmadığı tespit edilmiştir. Bu vesile ile sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tarih kavramı için hangi metaforları oluşturdukları, metafor açıklamaları ile tarihin hangi yönlerine vurgu yaptıkları ortaya konmak istenmiştir.

Bu araştırma ile, sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin tarih kavramına ilişkin algılarının metafor aracılığı ile belirlenmesi amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden biri olan olgubilimsel (fenomenoloji) yaklaşıma göre desenlenmiştir. Bu yaklaşımda farkında olduğumuz ancak ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgular araştırılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008;72). Olgubilimsel yaklaşımın amacı, genellikle bir olguya ilişkin bireysel algıların ortaya

çıkarılması ve yorumlanmasıdır. Olgular bilim araştırmalarında veri kaynakları, araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışarı vurabilecek veya yansıtabilecek bireyler ya da gruplardır (Yıldırım ve Şimşek, 2008:72). Olgular bilim deseninin kullanıldığı çalışmalarda verilerin elde edildiği bireyler bu olguyu bizzat yaşayan, dışarı vurabilecek veya yansıtabilecek bireylerdir. Bu bakımdan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tarih kavramına ilişkin algıları ortaya çıkarılarak yorumlanmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırma, 2011–2012 öğretim yılı bahar döneminde Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı’nda öğrenim gören 1. 2. 3. ve 4. sınıflardan toplam 100 öğretmen adayının katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Tabloda araştırmaya katılanların sınıf ve cinsiyete ilişkin dağılımları verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubunun Sınıfa Ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Sınıf	Cinsiyet		Toplam
	Kız	Erkek	
1. Sınıf	13	12	25
2. Sınıf	15	10	25
3. Sınıf	17	8	25
4. Sınıf	10	15	25
Toplam	55	45	100

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırma kapsamındaki öğretmen adaylarına “Tarih.....gibidir; çünkü....” biçiminde cümlelerin yazıldığı formlar verilerek tarihi neye benzettiklerini yazmaları istenmiştir. Hazırlanan formda öğretmen adaylarının cinsiyetlerini belirtebilecekleri kişisel bilgiler bölümü de yer almaktadır. Öğretmen adaylarına formları doldurmaları için gerekli sürenin verilmesinin ardından veri toplama süreci sonlandırılmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tarih kavramına yönelik oluşturdukları metaforların/mecazların belirlenmesi amacıyla, öğretmen adaylarına verilen formdan elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuşlardır. İçerik analizi, elde edilen verilerin daha yakından incelenmesini ve bu verilere ulaşılmasını sağlayan kavram ve temalara ulaşılmasını gerektirir. Metin veya metinlerden oluşan bir kümenin içindeki belli kelimelerin veya kavramların varlığını belirlemeye yönelik yapıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). İçerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla, bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, tekrarlanabilir bir teknik olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk vd., 2008). Oluşturulan metaforlar içerik analiziyle şu üç basamakta çözümlenmiştir.

1. *Kodlama ve Ayıklama Aşaması*: Katılımcıların geliştirdiği metaforların/ mecazların ilk olarak alfabetik olarak sıralanmıştır. Öncelikle öğretmen adaylarının kullandıkları metaforların/ mecazların kaynaklarının betimsel analizi yapılarak tablo haline getirilmiştir. Tablolarda öğrencilerin geliştirdikleri metaforların/ mecazların ayrı ayrı ve kullanılma sıklıklarına göre yazılmıştır. Bu aşamada boş bırakılan kağıtlar ve metafora ilişkin açıklamalardan anlam olarak tutarsız olarak görülen formlar elenmiştir.

2. *Kategori Geliştirme*: Bu basamakta, oluşturulan metaforlar, metaforun konusu, kaynağı ve kaynak-konu arasındaki ilişki açısından incelenmiştir. Bu araştırmada metaforun konusu tarih, kaynağı ise öğrenciler tarafından geliştirilen metaforlar ve bu metaforlara yükledikleri anlamlardır. İnceleme sonucu katılımcıların geliştirdikleri metaforlar ve açıklamaları incelenmiş ve geliştirilen metaforlar 11 farklı kategoriye ayrılmıştır. Öğretmen adayları tarafından Aynı metaforlar oluşturulsa dahi bu metaforlar, kaynak-konu ilişkisine göre ayrılmış ve ilgili kategoriler arasına yerleştirilmiştir. Kategori geliştirme aşamasında da metaforun konusu ve kaynak-konu ilişkisi kurulamamış, anlam olarak tutarsız olan formlar elenmiş ve araştırmaya 92 katılımcının oluşturduğu 62 farklı metafor dahil edilmiştir.

3. *Geçerlik ve Güvenirlik*: Yıldırım ve Şimşek (2008)’e göre elde edilen verilerin ayrıntılı olarak rapor edilmesi ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklaması nitel bir araştırmada geçerliğin önemli ölçütleri arasında yer almaktadır. Oluşturulan kategoriler, araştırmacının güvenirliliğini sağlamak amacıyla, metaforun yer aldığı kategoriyi temsil edip etmediğini belirlemek üzere 3 uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzman görüşü doğrultusunda metafor ile dahil edildikleri kategoriler arasında uyumsuzluk olanlar tespit edilmiş ve yeniden düzenlenmiştir.

3. BULGULAR

Tarih ile ilgili toplam 62 farklı metafor 92 öğretmen adayı tarafından geliştirildiği tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının oluşturdukları metaforlar, tarihin farklı özelliklerini vurgular biçimdedir. Öğretmen adaylarının oluşturdukları metaforlar ve açıklamaları incelendiğinde tarihin farklı yönlerini ortaya koyan toplam 11 farklı kategori oluşturulmuştur. Geliştirilen metaforlar ve frekans dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2. Geliştirilen Metaforlar ve Frekans Dağılımı

Metafor	Frekans	Metafor	Frekans
1. Ayna	7	33. Mürekkep Lekesi	1
2. Su	4	34. Kara Kutu	1
3. Hayat	4	35. Geri Dönüşüm Kutusu	1
4. Dede	4	36. Saat	1
5. Ağaç Kökü	3	37. Lamba	1
6. Akarsu	3	38. Issız Ada	1
7. Toprak	3	39. Labirent	1
8. Işık	3	40.Keşfedilmeyi Bekleyen Kıta	1
9. Zincir	2	41.Demir	1
10. Pusula	2	42.Maden	1
11. Dünün Gerçeği	2	43.Dipsiz Kuyu	1
12. Aşure	2	44.Jenga Oyunu	1
13. Ağaç	2	45.Tv Dizisi	1
14. Aşk	2	46.Falez	1
15. Geçmişini Arayan İnsan	1	47.Çağlayan	1
16. Hazine	1	48.Uzay Boşluğu	1
17. Kan	1	49.Okyanus	1
18. Okul	1	Deniz	1
19. Müze	1	50.Kurşun Kalem İle Yazılmış Defter	1
20. Yolculuk	1	51.Arşiv	1
21. İstanbul	1	52.Güneş	1
22. Şelale	1	53.Kader	1
23. Göl	1	54.Sarmaşık	1
24. Sonsuzluk	1	55.Delta	1
25. Üç öğün yenen yemek	1	56.Şehir	1
26. Yazılmaya Devam Eden Kitap	1	57.Anne Karnına Yeni Düşmüş Bebek	1
27. Tekerlek	1	58.Bukalemun	1

28. Tiyatro	1	59.Ateş	1
29. Dün	1	60.Masal	1
30. Hafıza	1	62.Gökyüzü	1
31. Ansiklopedi	1	62.Zaman	1

Kategoriler, Öğretmen adaylarının en çok oluşturdukları metafor sayısına göre sıralanmıştır. Bu sıralama aynı zamanda Öğretmen adaylarının tarih ile ilgili algılarını ve bu algıların ağırlıklı olarak tercih dağılımını göstermektedir. En çok metafor oluşturulan kategoriden en az metafor oluşturulmuş kategoriye göre sıralama şu biçimdedir: *“Geleceği Aydınlatan ve Rehber Olan Tarih”, “Her şeyi Kapsayan Tarih”, “Değişen ve Sürekli olan” , “Her şeyi Kaydeden Tarih” , “Gerçekliği Yansıtan Tarih”, “Araştırmacı Tarih”, “Nedensel olan Tarih”, “Başı ve Sonu Olmayan Engin Tarih”, “Biriken ve Çoğalan Tarih”, “Öznel Tarih”, “Tekrarı Olmayan Tarih”.*

Oluşturulan her bir kategori ve bu kategori altında incelenen metaforlar ve frekans dağılımları ayrı başlıklar altında incelenmiştir.

1. Kategori: *Geleceği Aydınlatan Rehber olan Tarih*

“Geleceği aydınlatan, rehber olan tarih” kategorisine ait toplam 23 öğrenci tarafından 12 farklı metafor oluşturulmuştur. Bu kategoriye ait metaforlar incelendiğinde tarihin, geleceğe ışık tutan ve yön veren bir misyona sahip olduğu, gelecek için plan yapabilmek için tarihin insanlara rehberlik edebileceği ile ilgili benzetmeler ve açıklamalar yapıldığı tespit edilmiştir. Metaforlar ve frekans dağılımı aşağıdaki gibidir.

Tablo 3. Geleceği Aydınlatan, Rehber Olan Tarih Kategorisinde Oluşturulan Metaforlar

Metaforlar	Frekans
Ayna	3
Işık	3
Dede	3
Hayat	3
Pusula	2
Ağaç Kökü	2
Dünün gerçeği	2
Kan	1
Geçmişini arayan insan	1
Hazine	1
Aşk	1
Okul	1
Toplam	23

Tablo 3. incelendiğinde bu kategori ile ilgili olarak en fazla ayna, ışık, dede ve hayat metaforlarının kullanıldığı görülmektedir. Hem metafor sayısı hem de frekans dağılımı Öğretmen adaylarının tarihin, insanlara rehber olma misyonu üzerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Bu kategoriye ait oluşturulan metafor örneklerinden bazıları aşağıdaki gibidir.

“Tarih karanlığın içerisinde parlayan bir ışık gibidir. Çünkü o ışığa bakarak yolunu bulursun.”

“Tarih bir insanın hayatına benzer. Çünkü insan dün yaptıklarını bilmeden yarınlar emin adımlarla yürüemez.”

Bunun yanında tarihin yaşanmış tecrübelere vurgusunu gösteren metaforlar ise şunlardır;

“Tarih dedeye benzer. Çünkü, geçmişe dair çok tecrübeleri vardır. Yani neyin neden kaynaklandığını geçmişte yaşanan şeylerin bugün ya da yarını nasıl etkileyebileceği hakkında bize öğütler vererek yol gösterir. Tecrübeleriyle bizim hata yapmamızı en aza indirir.”

“Tarih hazine gibidir. Çünkü, tecrübelerin, hataların, başarıların, doğruların, yanlışların hepsinin karmaşasında insana yol gösteren ve kılavuzluk eden kıymetli bilgiler sistemidir.”

Yukarıdaki öğrenci tanımlarımdan da anlaşılacağı gibi, çoğunlukla tarihin geçmiş-gelecek ilişkisiyle geleceğe ışık tutan ve rehber olan özelliği üzerinde durdukları anlaşılmaktadır.

2. Kategori: Her şeyi Kapsayan Tarih

Farklılıkları kapsayan ya da her şeyi bünyesinde toplayan bir tarih benzetmesinin Öğretmen adayları tarafından yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu sınıflandırmaya dahil edilen metafor açıklamaları, tarihin zenginliği, pek çok şeyi kapsadığı ve farklılıkların bir bütünlük içerisinde bulunduğu noktasında yoğunlaştığı görülmüştür. Her şeyi kapsayan tarih kategorisinde 12 farklı metafor toplam 13 öğrenci tarafından aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

Tablo 4. Her şeyi Kapsayan Tarih Kategorisinde Oluşturulan Metaforlar

Metaforlar	Frekans
Aşure	2
Ağaç	1
Ağaç kökü	1
Ansiklopedi	1
Toprak	1
Müze	1
Yolculuk	1
Gök yüzü	1
İstanbul	1
Şelale	1
Aşk	1
Göl	1
Toplam	13

Farklılıkları kapsayan ve her türlü farklılığı bünyesinde barındıran tarih ile ilgili öne çıkan metafor 'aşure'dir.

"Tarih Aşure gibidir. Çünkü içinde her şey vardır. Bunlardan bazıları tatlı, bazıları tuzlu, bazıları da ekşidir. İçindekileri tek tek ayırt etmek mümkün değildir."

Bu kategoride öğretmen adaylarının tarihin pek çok şeyi kapsadığını, sadece belirli bir takım konuları değil, geçmişe dair her ne varsa onun tarihte bulunabileceğini ifade etmeye çalışmışlardır. Bu kategoriye ait metaforlardan birkaç tanesi örnek olarak aşağıda verilmiştir.

“Tarih Müzeye benzer. Çünkü bütün insanların, uygarlıkların geçmişini sergiler. Medeniyetler arası yolculuğu sağlar.”

“Tarih Ansiklopedi gibidir. Çünkü içerisinde insanoğlunun ilk varoluşundan bugüne kadar her şeyi barındırır.”

“Tarih İstanbul gibidir. Çünkü, geçmişi zengin kültürlerin beşiğidir. Özümüz geçmişimizin geleceğe yansımadır.”

Oluşturulan metafor ve açıklamaları tarihin konusu olarak veya tarihin içeriğine ilişkin özellikler öğrenci görüşlerini yansıtmıştır.

3. Kategori : *Değişen ve Sürekliliği Olan Tarih*

Değişen ve Sürekliliği olan Tarih kategorisinde, öğrenci açıklamaları incelendiğinde, tarihin değişim ve sürekliliği barındırdığı, durağan olmayan, ilerleyen ve yenilenen bir yapısının olduğu tespit edilmiştir. Bu kategoriye ait 8 metafor toplam 10 öğrenci tarafından oluşturulmuştur. Bu kategori altında oluşturulan metaforlar ve frekans dağılımı aşağıdaki gibidir.

Tablo 5. Değişen ve Sürekliliği Olan Tarih Kategorisinde Oluşturulan Metaforlar

Metaforlar	Frekans
Su	2
Akar su	2
Sonsuzluk	1
Üç öğün yenen yemek	1
Yazılmış ve yazılmaya devam eden kitap	1
Tekerlek	1
Tiyatro oyunu	1
Toplam	10

Bu kategoriye ait oluşturulan metafor örnekleri şu şekildedir:

“Tarih su gibidir. Çünkü, sürekli bir haldedir. Tarih sürekli oluşur, her geçen gün, tarih olur. İnsanlık yaşamının sonuna kadar devam eder.”

“Tarih sonsuzluk gibidir, çünkü tarih hiçbir zaman bitmez insanoğlu hayatta olduğu sürece tarih de var olmak zorundadır.”

“Tarih bir tiyatro oyunu gibidir. Çünkü sahnelenen oyunlar aynıdır. Ama oyuncular sürekli değişir. Günümüz tarihi olaylarına baktığımızda yaşanan olaylar bu şekildedir.”

“Tarih aynı veya farklı amaca hizmet eden tekerlek gibidir. Çünkü, tekerlekler değişebilir ama işlevi değişmez. Tekrardan ibarettir.”

Bu kategori altında incelenen metaforlarda, tarihin sürekliliği ve devamlılığı üzerinde durulduğu görülmüştür. Bunun yanında zaman, mekan ve kişilerin değişebileceği fakat yaşananların ve tekrar eden olayların bir birine benzeyeceği konusunda da ifadeler yer almaktadır. Oluşturulan metaforlarda öğretmen adaylarının özellikle, insanoğlu var olduğu sürece tarihin devamlı bir şekilde akacağı, varlığını devam ettireceği üzerinde durdukları görülmüştür.

4. Kategori: Her şeyi Kaydedici Tarih

Bu kategoride oluşturulan metaforlar, tarihin her şeyi kaydettiği, bilinen ve bilinmeyenleri bünyesinde barındırdığı, insanoğlunun kabul ettiği veya inkar ettiği pek çok şeyi kaydeden bir özelliğe sahip olduğuna ilişkin çıkarımlara uygun benzetmeler yapıldığı belirlenmiştir. Bu kategoriye ait sekiz metafor toplam sekiz öğrenci tarafından oluşturulmuştur. Metaforlar ve frekansları aşağıdaki gibidir.

Tablo 6: Her şeyi Kaydedici Tarih Kategorisinde Oluşturulan Metaforlar

Metaforlar	Frekans
Dün	1
Hafıza	1

Mürekkep lekesi	1
Dede	1
Ayna	1
Kara kutu	1
Geri dönüşüm kutu	1
Saat	1
Toplam	8

Her şeyi kaydedici tarih kategorisine ilişkin oluşturulan metaforlardan birkaç tanesi şu şekildedir.

“Tarih mürekkep lekesi gibidir. Çünkü tarih silinmez, silinemez.”

“Tarih geri dönüşüm kutusuna benzer. Çünkü, hiçbir şekilde kaybolmaz, toplumlar tarihleriyle birlikte varlar.”

“Tarih hafıza gibidir. Çünkü, geçmişte yaşanmış tarihi olay ve olguları çeşitli yollarla kayıt altına alır.”

Bu kategoriye ilişkin incelenen metaforlarda tarihin yaşanılan ve var olan her şeyin kaydedicisi olduğu, hiçbir şeyin kaybolmadığı veya gözden kaçmadığını vurgular nitelikte olduğu tespit edilmiştir.

5. Kategori: Gerçekliği Yansıtan Tarih

Gerçekliği Yansıtan Tarih kategorisinde, katılımcılar tarihin her zaman gerçekleri barındırdığı ve tarihi gerçeklerden hiç kimsenin kaçamayacağını vurgulamışlardır. İnsanoğlu bilse de bilmesede tarihin hep gerçekleri ve yaşanmışlıkları barındırdığı bilgisine, incelenen metaforlar aracılığı ile anlaşılmaktadır. Bu kategori ile ilgili yedi metafor toplam 10 öğrenci tarafından oluşturmuştur. Metaforlar ve frekansları aşağıdaki gibidir.

Tablo 7. Gerçekliği Yansıtan Tarih Kategorisinde Oluşturulan Metaforlar

Metaforlar	Frekans
Ayna	3
Toprak	2
Kurşun kalemle yazılmış defter	1
Arşiv	1
Güneş	1
Ağaç	1
Kader	1
Toplam	10

Bu kategoriye ait oluşturulan metaforlar ile ilgili birkaç örnekler şu şekildedir:

“Tarih kader gibidir ne kadar kaçsan da kurtulamazsın.”

“Tarih torak gibidir üstü kapansa da, yer değiştirirse de elbet kendini gösterecek ve elbet üzerinde hayat devam edecektir.”

“Tarih bir ayna gibidir ona her baktığımızda kendi gerçeğimizi görürüz.”

İncelenen diğer metaforlarda da tarihin bütün gerçekleri barındırdığı, öznel olarak değiştirilmeye çalışılsa da gerçeklerin değiştirilemeyeceği çünkü gerçekliğin tarihin ta kendisi olduğunun vurgulandığı tespit edilmiştir. Tarihin gerçek olaylar ile örülü olduğu, insanların ve toplumların gerçeklerden kaçamayacağını bilmesi gerektiği üzerinde, öğretmen adaylarınınca durulmuş ve benzetmeler bu doğrultuda yapılmıştır.

6. Kategori: Araştırmacı Tarih

Araştırmacı tarih kategorisinde tarihin, yeni bilgi ve belgelere ulaşmaya çalıştığını, bilinmeyen ve gizemli kalmış olayların aydınlatılması için tarih ilminin ve tarihçilerin gerekenleri yaptığını ve tarihin ilerlemeci bir yaklaşıma sahip olduğunu, oluşturulan metaforlar ortaya koymuştur. Bu kategoride yedi farklı metafor yedi kişi tarafından oluşturulmuştur. Metaforlar ve frekans dağılımları aşağıdaki gibidir.

Tablo 8. Araştırmacı Tarih Kategorisinde Oluşturulan Metaforlar

Metaforlar	Frekans
Lamba	1
İssiz ada	1
Labirent	1
Keşfedilmeyi bekleyen kıta	1
Demir	1
Maden	1
Dipsiz Kuyu	1
Toplam	7

Bu kategori altında incelenen metaforlardan birkaç tanesi şu şekildedir:

“Tarih ayarlı bir lamba gibidir. Çünkü, öğrenmek istediğiniz neyse o kadar fazla aydınlatman gerekir. Daha çok bilgi için daha derine inmek, daha derini görmek için ise ışığı daha fazla açmak gerekir.”

“Tarih dipsiz bir kuyu gibidir. Çünkü, sonu yoktur, araştırdıkça bir şeyler, yeni olgu ve olaylar ortaya çıkar.”

“Tarih demir gibidir. Çünkü, okunursa, araştırılırsa pas tutmaz. Her zaman bahsedilirse akıllarda kalır. Aksi taktirde unutulur, pas tutar.”

İncelenen metaforlarda tarihin araştırılmaya, yeni bilgi ve belgelerin gün yüzüne çıkarılmasının önemine ilişkin benzetmeler yapıldığı görülmüştür. Ayrıca, araştırmalar ile elde edilen bilgilerin kıymeti üzerine de durdukları görülmüştür.

7. Kategori: Nedensel Olan Tarih

Bu kategori altında incelenen metaforlarda, tarihi olayların doğasında olan nedensellik ilişkisine değinildiği görülmüştür. Tarihsel süreç içerisinde yaşananların anlamlılığını ve anlaşılabilirliğini belirleyebilmenin temel gereklerinden biri olan neden-sonuç ilişkisinin önemine ve tarihsel nedenselliğe ilişkin benzetmeler yapılmıştır. Bu kategoriye ait beş metafor toplam altı öğrenci tarafından oluşturulmuştur. Metaforlar ve frekans dağılımları aşağıdaki gibidir.

Tablo 9. Her şeyi Kaydedici Tarih Kategorisinde Oluşturulan Metaforlar

Metaforlar	Frekans
Zincir	2
Jenga oyunu	1
Tv dizisi	1
Hayat	1
Falez	1
Toplam	6

Nedensel Olan Tarih kategorisi ile ilgili olan birkaç örnek metafor şu şekildedir:

“Tarih zincire benzer. Çünkü olaylar iç içedir; bir olay veya olgu diğerlerini oluşturur ya da etkiler. Her bir konu başka konuların sebebi veya sonucudur, devamıdır.”

“Tarih TV dizisi gibidir. Çünkü, bütün parçaları birleştirir, her bir bölümü diğeri ile alakalıdır. Bir bölümden diğeri bölüme pek çok malzeme (neden-sonuç) geçer. İnsan o bölümleri baştan aşağı izlerse çok şeyi anlar. Bir bölümünü kaçırırsa anlayamaz.”

“Tarih jenga oyununa benzer. Çünkü, en iyi olan altındakinin bir üstündedir. Zamanla yığılır ve en alttaki en üsttekini tutar ve en alttaki yok olunca hepsini etkiler.”

Nedensel olan tarih kategorisi incelendiğinde öğrencilerin oluşturdukları metaforların, tarihteki neden-sonuç ilişkisini vurgular nitelikte olduğu tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının, tarihteki anlam bütünlüğünün anlaşılması için neden-sonuç ilişkisinin yani

nedenselliğin belirlenmesinin çok önemli olduğunu ve tarihin temel yapısında da nedenselliğin var olduğunu ifade ettikleri ortaya çıkmıştır.

8. Kategori: *Başı ve Sonu Olmayan Engin Tarih*

Bu kategori altında incelenen metaforlarda, tarihin başlangıcının ve sonunun tam olarak bilinemediği, tarih ilminin uçsuz bucaksız bilgilere ev sahipliği yaptığıın öğretmen adaylarınca vurgulandığı görülmüştür. Bununla ilgili olarak birbirinden farklı beş metafor, toplam beş öğrenci tarafından oluşturulmuştur. Metaforlar ve frekans dağılımları aşağıdaki gibidir.

Tablo 10. Başı ve sonu Olmayan Engin Tarih Kategorisinde Oluşturulan Metaforlar

Metaforlar	Frekans
Çağlayan	1
Uzay boşluğu	1
Okyanus	1
Su	1
Deniz	1
Toplam	5

“Tarih deniz gibidir. Çünkü uçsuz bucaksız ve sonu gelmeyen bir varlıktır. İçinde pek çok balık vardır. Ama içinde boşulmamak gerekir.”

“Tarih bir okyanusa benzer. Çünkü okyanus o kadar derin ve o kadar geniştir ki, okyanusun derinliklerinde nasıl boşulursak, tarihin derin ve eskimiş sayfalarında tıpkı okyanustaki gibi boşuluruz.”

“Tarih uzay boşluğuna benzer. Çünkü, nerede başlayıp nerede bittiğini bilemediğimiz gibi tarihin başlangıcı ile ilgili kesin bir cevap da veremeyiz, ne zaman, nasıl duracağını bilemeyiz.”

Oluşturulan metaforlar incelendiğinde tarihin okyanus kadar büyük, uzay boşluğu gibi sınırsız ve deniz gibi gizemli olduğu, zaman zaman boğucu/öldürücü olabileceği ve bilinmezlikleri barındırdığı fikrinin öğretmen adaylarınca ortaya konduğu anlaşılmaktadır.

9. Kategori: *Biriken ve Çoğalan Tarih*

Biriken ve Çoğalan Tarih kategorisinde oluşturulan metaforlar, tarihi olayların geçmişten günümüze kadar aktararak ve artarak geldiğini, bugün yaşananların geleceğe, kendinden önceki bilgi ve deneyimlerle katlanarak intikal edeceğini vurgular biçimde olduğu tespit edilmiştir. Bu kategoriye ait dört farklı metafor toplam dört öğrenci tarafından oluşturulmuştur. Metaforlar ve frekans dağılımları aşağıdaki gibidir.

Tablo 11. Biriken ve Çoğalan Tarih Kategorisinde Oluşturulan Metaforlar

Metaforlar	Frekans
Sarmaşık	1
Delta	1
Şehir	1
Anne karnına yeni düşmüş bebek	1
Toplam	4

Bu kategoriye ait incelenen metaforlardan bazıları aşağıdaki gibidir.

“Tarih sarmaşık gibidir. Çünkü sürekli birikir, büyür, dallanır ve budaklanır.”

“Tarih deltaya benzer. Çünkü bilgilerde sürekli birikir, verimli olanlarından faydalanırız.”

“Tarih anne karnına yeni düşmüş bebek gibidir. Çünkü, bir bebeğin, bir insanın tüm oluşum evrelerini gerçekleştirilmekten ibarettir.”

İncelenen metaforlarda tarihin, geçmişe ait bilgi ve deneyimlerin geleceğe doğru aktarılmasında sarmaşık, tarihsel bilgi ve geçmişe dair tecrübelerin birikmesi,

genişlemesi ve artması anlamında şehir ve anne karnına düşmüş bebek benzetmelerinin yapıldığı görülmektedir.

10. Kategori: *Tarafli/ Öznel Tarih*

Tarafli- Öznel Tarih kategorisinde incelenen metaforlarda öğretmen adaylarının, tarihin öznel bir yapısı olduğu, tarihsel bilgi ve yorumların kişiye ve toplumlara göre değişebilen bir yapısının olduğunu vurguladıkları tespit edilmiştir. Bu kategoriye ait birbirinden farklı dört metafor toplam dört öğrenci tarafından oluşturulmuştur. Metaforlar ve frekans dağılımları aşağıdaki gibidir.

Tablo 12. Tarafli/Öznel Tarih Kategorisinde Oluşturulan Metaforlar

Metaforlar	Frekans
Bukalemun	1
Ateş	1
Su	1
Masal	1
Toplam	4

Tarafli-Öznel Tarih kategorisinde yer alan bazı metafor örnekleri şu şekildedir:

“Tarih bukalemun gibidir. Çünkü, anlatan tarihçinin düşüncelerinin rengine bürünür.”

“Tarih bir masal gibidir. Çünkü, başlangıcını ve sonunu insan istediği gibi belirler. Olağan üstü kişiler öne çıkartılarak (böyle olmamasına rağmen böyle gösterilir) bütün olay ve olgular onun etrafında şekillenir.”

“Tarih bir ateşe benzer. Ateşin gereklerine uygun davranır ve onu uygun kullanırsan faydalıdır. Aksi taktirde yakıcı ve yıkıcıdır.”

Örneklerden de anlaşılacağı üzere, öğretmen adaylarının tarihi ve tarih anlatımını taraflı buldukları ve tarihi yazarların tarihi yapanlara sadık kalması gerekliliğine öğretmen adaylarının vurgu yaptıkları görülmektedir. Tarihçilerin sıklıkla açıklamak zorunda kaldığı durumlardan bir tanesi tarihin ne kadar öznel olduğu ile ilgilidir. Katılımcılardan sadece dördünün tarihin öznel olduğunu düşünmesi, tarihsel bilgi ve öznel bakış açısı arasındaki farkı anlamış olmaları ile alakalı bir durum olabilir.

11. Kategori: *Tekrarı Olmayan Tarih*

Bu son kategoride ele alınan metaforlarda, tarihin tekrarlanamayacağı, her olayın kendine has özel bir yapısının olduğu öğrencilerce ifade edilmeye çalışılmıştır. Bu kategoride iki farklı metafor iki öğrenci tarafından aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

Tablo 13. Tekrarı Olmayan Tarih Kategorisinde Oluşturulan Metaforlar

Metaforlar	Frekans
Akar su	1
Zaman	1
Toplam	2

Bu kategoride incelenen metaforlar şu şekildedir:

“Tarih akar su gibidir. Çünkü, giden su geri gelmediği gibi giden yıllarda geri gelmemiştir. Tarihteki hiçbir şeyin tekrarı yoktur.”

“Tarih zamana benzer. Çünkü, zamanı geri alamayız ve tekrarı yoktur. Tarih de aynı böyledir. Benzer olaylar süreç içinde yaşanabilir. Ancak hiç bir olayın tekrarı yoktur. Tarih tekerrür etmez.”

Oluşturulan metaforlarda görüldüğü üzere öğretmen adayları, tarihi olayların tek ve biricik olduğu. Olayların tekrar ettirilemez ve süreç içerisinde kendiliğinden de tekrarlanamaz olduğunu ifade etmişlerdir. Aslında tarihin bu yapısının bilinmesi tarihi olaylar hakkında konuşurken veya yorum yapılırken olayların sağlıklı irdelenebilmesi ve yorumlanabilmesi açısından önemlidir. Tarihi fen bilimlerinden ayıran en temel özelliklerden bir tanesi olayların tekrarlanamaz ve her bir olayın kendine has olmasından kaynaklanır. Tarihin böylesine önemli bir özelliğine ilişkin çok az metafor oluşturulmuş olması dikkate şayan bir durumdur.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Öğretmen adayları tarafından tarih ile ilgili oluşturulan metaforlar incelenmiş ve her bir metafor temsil ettiği anlam bakımından kategoriler etrafında toplanmıştır. Yukarıda incelenen kategoriler ve bu kategoriler altında ele alınan metafor ve açıklamaları, öğretmen adaylarının tarih ile ilgili algılarını net bir biçimde ortaya koyar niteliktedir. Tarih ile ilgili toplam 62 farklı metafor oluşturulduğu belirlenmiştir. Öğretmen adayları tarafından en çok kullanılan metaforlar şunlardır:

Tablo 14. Öğretmen Adayları Tarafından En Çok Kullanılan Metaforlar

Metaforlar	Frekans
Ayna	7
Su	4
Hayat	4
Dede	4
Ağaç Kökü	3
Akarsu	3
Işık	3
Toprak	3
Toplam	31

Oluşturulan metaforlar incelendiğinde sıkça kullandığımız veya hayatın içinde bizim için elzem olan kavramların öğrenciler tarafından metafor olarak geliştirdikleri anlaşılmaktadır. Öğretmen adaylarının bu kavramları kullanarak oluşturdukları metaforların, tarihi somutlaştırarak benzerlikler kurmakta zorlanmadıkları anlamına gelmektedir. Tarih için oluşturulan metafor sayısının fazla olması da bu bakımdan iyi bir durumdur. Kullanılan metaforların zenginliği ve çeşitliliği öğretmen adaylarının tarih algılarının kuvvetli ve gelişmiş olduğunun somut bir ifadesidir. Ancak öğretmen adaylarının kullandıkları metaforlar incelendiğinde gündelik hayatta sıkça karşılaşılan veya çok bilinen kavramlardan ziyade katılımcıların eğitim seviyeleri ve branşları dikkate alındığında daha zengin ve daha farklı metaforların kullanılması beklenilebilir. Konu-kaynak ilişkisi dikkate alınarak oluşturulan kategorilere bakıldığında, tarihin anlamının yapısının ve işlevinin ne olduğunun öğretmen adayları tarafından bilinmesi tarihin anlaşılmış olması bakımından olumlu bir sonuçtur.

Metaforların kaynak ve anlam bütünlüğü göz önüne alınarak yapılandırılmış olan kategorilere bakıldığında ise, en çok Geleceği Aydınlatan ve Rehber Olan Tarih kategorisine yönelik metafor oluşturulduğu görülmüştür. Öğretmen adaylarının ağırlıklı olarak bu kategoriye ait metafor oluşturmuş olmaları, onların tarihi bir rehber, geleceğin planlanmasında bir yol gösterici olarak gördüklerinin bir kanıtıdır. Ayrıca tarihin genel manada ve herkes tarafından bilinen faydacı yönüne de vurgu yapıldığı görülmektedir. Öğretmen adayları tarihi, gelecek için ip uçları veren ve geleceğin doğru şekillendirilmesi için vazgeçilmez bir unsur olarak görmüşlerdir.

Her şeyi Kapsayan Tarih Kategorisi ikinci en çok metafora sahip olan kategoridir. Öğretmen adayları, tarihin konusunu ve alanını çok geniş bir biçimde belirlemeye çalışmışlardır. Bu durum tarihin sadece siyasal ve askeri konuları kapsamadığını veya tek ilgilendiği konuların bu meseleler olmadığını düşünüldüğünü göstermiştir. İlköğretimden ortaöğretime kadar ağırlıklı olarak siyasi ve askeri tarihin öğrenilmesi üzerine durulmuş olsa da katılımcılar tarihin bu sınırlarının dışında farklı konular ve

alanları da kapsadığını idrak etmişlerdir. Bu son derece olumlu bir durumdur. Aynı zamanda tarihin çok geniş bakış açılarıyla ve değişik konulardan oluşan zengin ve köklü bir içeriğe sahip olduğuna inandıklarını göstermiştir.

Değişen ve Sürekli Olan Tarih kategorisi sahip olduğu metafor sayısı bakımından üçüncü sıradadır. Oluşturulan metaforlar ve açıklamaları tarih de değişim ve sürekliliğin kaçınılmaz olduğu gerçeğini ortaya koymuştur. öğretmen adaylarına göre tarih devamlılığı ve değişkenliği olan bir süreçtir. Bu da, öğretmen adaylarının tarih algılarında değişebilirliğin kabul edilmesi ve tarihten ders çıkarılması zorunluluğunu bildikleri anlamına gelmektedir. Ayrıca tarihin bütüncül bir süreç olduğu, zaman aktıkça şartların ve durumların da değişebilen bir yapıda olduğunun öğretmen adayları tarafından bilinmiş olması ve buna ilişkin metafor geliştirmeleri son derece önemlidir. Çünkü tarihi olaylardaki değişim ve sürekliliği anlamak, tarihi olayların iç yapısının ve olaylara ilişkin yorumlamaların net ve anlaşılır biçimde ortaya konmasını sağlamak demektir. Her şeyin değişebilirliğinin bilinmesi ve bunun doğal bir süreç olarak öğretmen adayları tarafından anlaşılmış olması aynı zamanda geçmişin haddinden fazla idealize edilmesinin veya geçmişin küçümsenmesinin önüne geçebilmesini sağlayabilir.

Diğer kategorilere bakıldığında ortaya çıkan manzara öğretmen adaylarının tarih algılarının, genel tarih tanımlarında ve tarihin geleneksel olarak belirlenmiş olan, hem eğitimsel hem toplumsal işlevlerine uygun olarak oluşturulduğu görülmüştür. Aynı zamanda oluşturulan kategorilere ait kullanılan metafor sayısı ile tarihe yüklenen anlam ve öğretmen adaylarının tarih ile ilgili algıları doğru orantılı olarak kendini göstermiştir.

İlköğretimden yüksek öğretime kadar gerek öğretmen adayları gerek ise de çeşitli branşlara mensup öğretmen adaylarının tarih metaforları üzerine herhangi bir araştırma yapılmamış olması, bu araştırma bulgularının benzer başka bir araştırma

sonuçları ile karşılaştırılmamasına sebep olmuştur. Bu bakımdan değişik öğretim kademelerindeki öğrencilerin tarih kavramına yönelik oluşturdukları metaforlar araştırılabilir. Elde edilen sonuçlar ile öğretim kademelerinde yer alan öğrenciler arasındaki benzerlikler ve farklılıklar karşılaştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Arslan, M. M. ve Bayrakçı, M. (2006). Metaforik Düşünme ve Öğrenme Yaklaşımını Eğitim-Öğretim Açısından İncelenmesi. *Milli Eğitim*, 35(171),
- Çakıroğlu, O. (1987). “Cumhuriyet Döneminden Bu Yana Sosyal Bilgiler Öğretmeni Yetiştirmenin Dünü, Bu Günü, Yarını”, Gazi Üniversitesi Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarının Dünü-Bugünü-Geleceği Sempozyumu. Ankara.
- Çelikten, M. (2006). “Kültür ve Öğretmen Metaforları” Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi Sayı 21. Yıl, 2006/2
- Gay, L. R., Mills, G. E. & Airasian, P. (2009). *Educational research: Competencies for analysis and application* (9th ed.). USA: Pearson.
- Geçit, Y. ve Gencer, G. (2011) Sınıf Öğretmenliği 1. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Algılarının Metafor Yoluyla Belirlenmesi (Rize Üniversitesi Örneği). *Marmara Coğrafya Dergisi* Sayı: 23, Ocak. İstanbul
- Gömlüksiz, M.N., Kan, A. Ü. Ve Öner, Ü. (2012). İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Metaforik Algıları. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 14/2.
- Jenkins, K. (1997). *Tarihi Yeniden Düşünmek*. Çev. Bahadır Sina Şener. Dost Kitabevi- Ankara.
- Koçbeker, B. N. ve Saban A. (2006). Öğretmen Adaylarının Öğretmen Kavramına İlişkin Algılarının Metafor Analizi Yoluyla İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri (Educational Sciences: Theory & Practice)*, cilt 6(2), s.461-522.

- Lakoff, G. & Johnson, M. (2005). *Metaforlar: Hayat, Anlam ve Dil* (Çev. G. Y.Demir). İstanbul: Paradigma.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Pub.
- Öztürk, Ç. (2007).Sosyal Bilgiler, Sınıf ve Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının ‘Coğrafya’ Kavramına Yönelik Metafor Durumları . Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) Cilt 8, Sayı 2,
- Palmquist, Ruth A. (2001). “Cognitive Style and Users’ Metaphors For The Web : AnExploratory Study”, *Journal of Academic Librarianship*, Vol : 27, Issue : 1.
- Saban, A. (2004). Giriş Düzeyindeki Sınıf Öğretmen Adaylarının“Öğretmen” Kavramına İlişkin İleri Sürdükleri Metaforlar.*Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, sayı 2(2), s.131-155.
- Saban, A. (2008). “Okula İlişkin Metaforlar” Kuram ve Uygulamada Eğitim Yöntemi, Sayı:55
- Safran, M. (1993). “*Tarih Öğretiminin Eğitsel Amaçları*”, Ankara: Belleten (220).
- Semerci, Ç. (2007). “Program Geliştirme” Kavramına İlişkin Metaforlarla Yeni İlköğretim Programlarına Farklı Bir Bakış C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi Aralık Sayısı, Cilt : 31 No:2
- Shuell, T. J. (1990). Teaching and learning as problem solving. *Theory into Practice*, 29 (2).
- Taylor, William (1984). *Metaphors of Education*, Heineman Educational Books Ltd, London.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Vadecocoeur, Jennifer A.; Myriam N. Torres (2003). “Constructing and Reconstructing TeachingRoles : A Focus On Generative Metaphors and Dichotomies”, *Discourse : Studies in the Cultural Politics of Education*, Carfax Publishing, Vol : 24, No : 1.

Hacıfazlıoğlu, Ö.,Kardeniz, Ş., Dalgıç, G. (2011). Okul Yöneticilerinin Teknoloji Liderliğine İlişkin Algıları: Metafor Analizi Örneği. Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi Uluslar arası E- Dergi, Cilt:1 Sayı:1, Haziran.

EXTENDED SUMMARY

1. Introduction

Whether we are aware of it or not, we often use concepts in our daily lives. Conceptions in our lives have sometimes concrete and other times abstract meanings. Especially while defining the abstract conceptions which are difficult to explain, we make use of more concrete concepts. Metaphors help us with this sort of explanations. Using metaphor means trying to make unfamiliar similar to familiar, and trying to explain it by making use of its characteristics. The most common definition of metaphor is Lakoff and Johnson's (2005): experiencing and understanding a phenomenon in accordance with another phenomenon. In this research, the perceptions of education of social studies' teacher candidate about the conception of history is aimed to be determined.

2. Method

2.1. Research Model

The research was designed according to the phenomenological approach which is a qualitative research method. In this approach, phenomenon which we realize but don't have a deep understanding are investigated (Yıldırım ve Şimşek, 2008;72).

2.2. Study Group

The research was conducted with the participation of first, second, third and fourth year students who studies at Gaziosmanpaşa University Faculty of Education Education of Social Studies in 2011-2012 Spring Semester.

2.3. Data Collection Tool:

The forms which have statements like "history is like because" were given to the candidate teachers and were asked to write their opinions.

2.4. Data Analysis:

The data gathered from the forms given to the candidate teachers were administered content analysis with the aim of determining the metaphors which were created by social studies teacher candidates about the history. The metaphors which were formed by social studies teacher candidates in relation with the history were analyzed in three steps: a) coding and decoding b) creating categories c) validity and reliability. As a result of analysis, the metaphors of 95 students were included in the research. These 95 students have developed 61 different metaphors. Developed metaphors were evaluated in 11 categories which were formed in accordance with the topic and source of the metaphor.

3. 1. Discussion and Conclusion: T

he metaphors created by students about the history were examined and each metaphor were gathered around the categories in accordance with the meaning it represented. These categories are: “the history which is guide and put lights to the future”, “the history covering everything”, “the change and continuity”, “the history recording everything”, “the history reflecting reality”, “the researcher history”, “the causal history”, “the history without a beginning and an end”, “cumulative and growing history”, “subjective history”, the history without a repetition”. The examined categories and the metaphors and explanations under these categories clearly shows the students’ perceptions about the history. The most common metaphors used by students are:

Table 1. The Most Common Metaphors Used By Students

Metaphors	Frequency
Mirror	7
Water	4
Life	4
Grandfather	4
Tree Stem	3
River	3
Light	3
Soil	2
Total	31

These conceptions of teacher candidate about the history mean that they don’t have difficulty in realizing the similarities by making the history concrete. The high number of metaphors about the history is notable. The richness and diversity of the used metaphors show that the history perceptions of students are strong and developed. When looked at the categories which were formed by considering the integrity of source and meaning of metaphors, it was observed that most metaphors were created

under the category of “the history which is guide and put lights to the future”. This is an evidence that the students consider the history as a guide and directory in planning the future.

The category of “the history covering everything” has the second most metaphors. It shows that the students believe that history has a rich and fundamental content formed by wide perspectives and different topics.

The category of “changing and permanent history” has the third most metaphors. The metaphors and explanations suggest that the change and the continuity of the history is inevitable.

When looked at the other categories, the students’ perceptions of history is seen to be formed in accordance with the educational and social functions of history that were determined in general and traditional history definitions.

The fact that there is no research about the metaphors related to the history results in that this research can not be compared to other studies.

This regard, in different academic levels students history perceptions can research and the research results can compare.